

EYLEM ÜMİT ATILGAN • Haksız Tahrik

İletişim Yayınları 3433 • Araştırma-İnceleme Dizisi 584

ISBN-13: 978-975-05-3670-0

© 2024 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2024, İstanbul

EDITÖR Tamil Bora

DİZİ KAPAK TASARIMI Ümit Kıvanç

KAPAK Suat Aysu

KAPAK FOTOĞRAFI Tulya Çavuşoğlu

UYGULAMA Hüsni Abbas

DÜZELTİ Nebiye Çavuş

DİZİN Mehmet Atala

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

EYLEM ÜMİT ATILGAN

Haksız Tahrik

Bir Erkeklik Hakkı

EYLEM ÜMİT ATILGAN Gaziantep doğumlu yazar, 1997 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde lisans eğitimini tamamladı. 2000-2017 yılları arasında Ankara Üniversitesi Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Anabilim Dalı'nda görev yapan Atılğan, "Aristoteles'in Devlet Kuramı ve Modern Kuramlara Katkısı" başlıklı teziyle yüksek lisansı, "Kentte Suça Karışmış Çocuklarda Toplumsal Ortam ve Ceza Ehliyeti Araştırmaları" başlıklı teziyle doktora'yı tamamladı. "Türkiye'deki İç Hukuk Kültürü Üzerine Sosyo-Hukuki Bir Araştırma, Haksız Tahrik Kararlarında Eril Tahakküm Kodları" başlıklı doçentlik teziyle 2015 yılında doçentlik unvanını aldı.

Mekândan İmkâna Çocuk Suçluluğunun Habitusu Ceza Ehliyeti İlişkisi, Mithat Sancar ile birlikte kaleme aldığı *Adalet Biraz Es Geçiliyor, Yargıda Algı ve Zihniyet Kalıpları; Türkiye'deki İç Hukuk Kültürü Üzerine Sosyo-Hukuki Bir Araştırma, Haksız Tahrik Kararlarında Eril Tahakküm Kodları* başlıklı kitapları mevcut.

Yakın Doğu ve Girne üniversitelerinde öğretim üyesi olan Atılğan, Hukuk Sosyolojisi, Hukuk Felsefesi, Yargı Sosyolojisi, Hukukta Ampirik Çalışmalar, Hukuk ve Toplum, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Hukuk gibi dersleri ve hukuk kliniklerini yürütmekte. Kıbrıs'taki gece kulüplerinde konsomatris olarak çalışan kadınlarla, İtalya'daki feminist hak savunucularıyla, Türkiye'deki feminist avukatlarla yapılmış saha araştırmaları bulunan Atılğan evli ve Maya'nın annesi.

*Bana hukuk sosyolojisini öğreten
canım hocam Prof. Dr. Ülker Gürkan'a...
En çok da kız kardeşliği öğrettiği için..*

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	9
Giriş	15
BİRİNCİ BÖLÜM	
Hukuk Kültüründe Erkeklik İndirimini Anlamak	45
Hukuk sisteminde kültürel olanı kavramsallaştırmak	45
Erkekliğin yazısız kanunu: Hegemonik erkeklik ve eril tahakküm	62
Bir cin hikâyesi: Haksız tahrik	73
<i>Tahrik edici bir fiil bulunmalıdır:</i>	
<i>Haksız tahrikin maddi unsuru</i>	78
<i>Fiil haksız olmalıdır: Tahrik fiilinin hukuka aykırılık unsuru</i>	79
<i>Fiil, failde hiddet ve şiddetli bir elem yaratmalıdır: Psikolojik unsur</i>	80
<i>Suç tahrik fiilini işleyene yönelmeli: Tepki suçu olma unsuru</i>	82
<i>Tahrik teşkil eden hareketle işlenen suç arasında nedensellik bağı bulunmalıdır: İliyet unsuru</i>	84
<i>Lambadan cini çıkarmak gerekir:</i>	
<i>Haksız tahrikte gizli eril özne</i>	85

Yargı Kararlarında Erkekliğin Halleri	97
“Erkekliğime dokundu”: Kırılğan erkeklikler.....	98
“Sen ne biçim erkeksin”: Erkekliğin bitmeyen ispat yükü.....	106
“Erkekliğin azaldı”: Kaygan zeminde erkeklik.....	141
“Ne bakıyorsun lan”: Eril performanslar.....	156
“Küfürlü satışmalar”: Tahakküm aracı olarak eril küfür.....	158
“Yol vermedi”: Kabadayılık ve delikanlılık arasında erkeklik halleri.....	170
“Sözümü dinlemedi”: Libido dominandi ve bozulan pazarlık.....	184
“Bana boynuzlu dedi”: Sadakat yükümlülüğü yahut erkeği sarsan şeyler.....	194
“Beyaz tayt giydi”: Bedensel xexis, uysal bedenler yahut utanç.....	241
“Saflığı korumak kadına düşen bir yükümlülüktür”: Namus yahut töre.....	269
Sonuç	305
KAYNAKÇA.....	317
DİZİN.....	343

ÖNSÖZ

Bazı araştırmalar nokta konduğunda biter. Bu kitaptaki mahkeme etnografisi, noktayı koyunca biten araştırmalardan değil. 2015 yılı Ekim ayında “Türkiye’deki İç Hukuk Kültürü Üzerine Sosyo-Hukuki Bir Araştırma, Haksız Tahrik Kararlarında Eril Tahakküm Kodları” başlıklı doçentlik tezimi yayınladığında altı yıl süren yüzlerce dava dosyası incelemesinin sona ermediği gibi. O kitapta 1978’den 2015’e kadar haksız tahrik yargılaması yapılan kararların ilk taramasından sonra 680 yüksek yargı, 156 birinci derece mahkemesi kararı, 48 iddianameyi ele almıştım. 2015’ten bu yana geçen yaklaşık 10 yılda mahkemeler kadın düşmanı yargılamalara ve özellikle haksız tahrik indiriminin bir erkeklik hakkı olarak uygulandığı kararlar vermeye devam ettiler. Ben de karar derlemeye, dava dosyası incelemeye devam ettim. Bu süre zarfında kadın cinayetleri azalmadı, arttı.

Faillerin haksız tahrik indirimi talep ederken başvurduğu erkeklik savunmasına kamuoyunun ilgisi de azalmadı, arttı. Öyle ki bazı kadın cinayeti davalarındaki erkeklik savunmalarını sosyal medyada hep birlikte satır satır okuduk, takip ettik. Örneğin 2020 yılı Temmuz ayında 27 yaşındaki Pınar Gültekin’in boğazını sıkan, öldüğünü düşünerek varilde yakan ve varile kalekim döküp Pınar’ın vücudunu betona gömen, sonra da varili

bir dereceye atan fail, soruşturma ve kovuşturma aşamasında tam üç farklı haksız tahrik savunması yaptı. Soruşturma aşamasında ilişkimiz oldu, benim evli olduğumu öğrenince para istedi, tehdit etti, o yüzden öldürmek zorunda kaldım diyerek haksız tahrik etkisi altında öldürdüğünü iddia eden fail, iddianamenin “Tasarlayarak ve Canavarca Hisle veya Eziyet Çektirerek Kasten İnsan Öldürme” ve “Suç Delillerini Yok etme, Gizleme veya Değiştirme” suçlarından düzenlenmesi üzerine mahkemeye yazdığı mektupta ikinci bir haksız tahrik savunması sundu. İkinci haksız tahrik savunmasında Pınar’ın kendisini sarhoş ettiğini, hemcinsleriyle olan “uygunsuz” görüntülerini çektiğini, bu videolarla kendisinden şantajla para istediğini, bu yüzden haksız tahrik etkisi altında kalarak öldürdüğünü ifade etti. Ancak yargılama sırasında telefonlar ve tüm dijital iletişim araçlarına ilişkin geriye dönük kayıtların incelenmesine rağmen iddiaya konu tehdit içerikli mesaj, video yahut kayda ulaşamadı. Tehdit, şantaj iddiasını destekleyen delil yoktu ama Pınar’ın hesabına failin ara sıra yatırdığı farklı miktardaki paraların dökümü vardı. Pınar’ın kirasını ödeyemediği için kendisinden destek istediğini, başlarda 300-400 TL yardım ettiğini, son zamanlarda bu tutarın 4.000 TL’ye vardığını söyleyen fail, bu ödemeleri rızasının dışında tehdit sonucu gönderdiğini ispatlayamadı. Mahkeme de resen araştırması sonucunda bu iddiaya yönelik delil bulamadı. Son olarak çapraz sorguda üçüncü haksız tahrik savunmasını yapan fail, “Pınar bana bıçak çekti,” dedi, “o yüzden öldürdüm, bıçak çekmese idi kesinlikle öldürmeyecektim, bağ evine gittik, tartışmaya başladık, aniden çantasından bıçağı çıkardı, bana doğru vurdu, kolumla tuttum, kolumu sıyırdı, panikledim, onun üzerine öldürdüm,” dedi. Tüm araştırmalara rağmen bıçak bulunamadığı gibi failin adli tıp muayenesi de kolundaki sıyrık iddiasını desteklemedi. Üç aşamada değişen üç farklı haksız tahrik savunması tutanaklara geçti ve failin beyanından başka bu üç iddiayı destekleyen bir delil bulunamadı. Oysa ispatlanmamış bu iddialar, failin Pınar’ı öldürmekte haklı olduğu intibasını kamuoyunda yaratmıştı bile. Özel hayatıyla ilgili tüm detaylar, tamamlayamadığı üniversite

eğitimi, ailesiyle ilişkileri ve hayatına giren erkeklerden para aldığı syilentileri mahkeme salonundan taşarak Pınar'ın bir varilde canlı canlı yakılmayı, üzerine beton dökülmesini hak ettiği algısını kamuoyunda çoktan oluşturmuştu. Ben de herkesle birlikte seyrettim haksız tahrik yargılamasını. Avukatlarıyla temas kurdum, dava dosyasını da inceledim. Mahkeme haksız tahrik indirimi yaptı. şantaj ispatlanmamıştı ama İzmir'de keyfince yalnız yaşayan genç bir kadın hakkında bol bol dedikoduya ulaşılmıştı. Pınar'ın dava dosyasını da yüzlerce dava dosyasını sakladığım arşivime ekledim.

Yakılarak öldürülen Özgecan Aslan'ın katilini lanetleyen toplumun, bir başka yakılarak öldürülen kadının katiline hak vermesinin şerhini tam bu noktaya koymak gerek. *Vira Verita*'da yayımlanan “şehrazat, *Homo Sacer* ve İstanbul Sözleşmesi” başlıklı makalemde “erkeklerin haklı kızgınlığı”nın hayatta kalmayı hak eden makbul kadın ve öldürülebilir –yası dahi tutulmayan– *homo sacer* kadın arasında ayırım yapmaya yaradığını, bu yüzden haksız tahrik yargılamasının sıradan bir ceza indirimi olmadığını vurgulamıştım. Öldürülen kadının ataerkinin makbul kadın testini geçmesidir aslında haksız tahrik indiriminin koşulu. Özgecan Aslan bu testi geçti, Pınar Gültekin geçemedi. Haksız tahrik indirimi, isyankr itaatsizleri öldüren erkeklere “erkeklik indirimi” uygulayarak kadına şiddeti yasal şiddet şeklinde meşrulaştırma aracıdır. Eril tahakkümün hukuk kültüründeki kalesidir.

25 yıl önce hukukta doçentlik tez konusu olarak setiğimde, haksız tahrik indiriminin tktilebilir bir konu başlığı olduğunu düşünmüştüm. 2015'te tez olarak basıldığında 400 sayfadan fazla hacimli kitabın hukukçular dışında okuyucusu olmayacağını da düşünmüştüm. Her iki konuda da yanılmışım. Kitabın ilk baskısı Hukuk Sosyolojisi Hukuk Felsefesi alanında doçentlik tezi formatında olmasına rağmen birinci yılını doldurmadan tükendi. Ben de doçentlik eser incelemesini geçmiş olma rağmen hl haksız tahrik kararı okuyorum. Elinizde tuttuğunuz bu kitabın yazılmasının sebebi mahkemelerin bir nevi erkeklik hakkına dönüşen haksız tahrik kararlarını vermeye

devam etmesi olduğu kadar doçentlik tezimin hukukçu olmayanların da okuma listesine girmesi, özellikle toplumsal cinsiyet çalışmalarının kaynakları arasında yer almasıdır. Baskısı biten kitabı arayan ilgili araştırmacıların, okuyucuların e-postalarına rağmen kitabın tıpkı yeni baskı yapmasını istemedim çünkü tez formatıyla yazılmış bir kitaptı. Ayrıca bu süre zarfında mahkemeler karar vermeye devam etti, yasalar değişti, bir gece yarısı 20 Mart 2021’de Türkiye İstanbul Sözleşmesi’nden geri çekildiğini ilan etti.

Yıllar, aynı konuyu yeni bir şekilde nasıl yazacağımı bilemeden vicdan azabıyla (bir yandan da yeni gelen haksız tahrik dosyalarını istifleyerek) geçiyordu ki imdadıma canım hocam Aksu Bora yetişti. Kitabı ortodoks bir tez metodolojisinden ve formatından kurtarıp hafifletmekten daha fazlasını yaptı. Aksu Hocam feminist antropolog bakışıyla meseleyi ele alınca ortaya bambaşka bir kitap çıktı. İki yıl süren sürecin sonunda, bu kitabın yanı sıra bana yeni sesimi armağan etti. Keşke her yazdığımı okuyup düzeltse, eleştirse, yorum yazsa. Duyduğum minneti anlatacak kelime bilmiyorum.

Nasıl teşekkür edeceğimi bilemediğim biri daha var. Sevgili dostum Ömer Turan’ın titiz ve özverili son okuması sayesinde hep yazmak istediğim kitaba kavuştum. Her satırında göz nuru ve emeği var. Ülkenin entelektüel ve kıymetli iki akademisyeni skolastik bir hukuk tezini alıp üzerine adımı yazmaktan gurur duyacağım bu kitabı ortaya çıkardı. Yazar olarak isimleri isminin yanına eklense belki hakları ödenir.

Yine mi kadın cinayetleri çalışıyorsun diyen çok insan oldu çevremden, bu kitabı yazarken. “Çok üzölüyorsun, her davanın içine giriyorsun, sağlığın bozuluyor bu konuyu çalışırken,” dediler. Tutanakları okurken, kadınların öldürölme anlarını yeniden yaşayarak hükmü yorumlarken, sevgili hayat arkadaşım Aydın ve canım kızım Maya bunu neden yapmam gerektiğini anladılar ve hep yanımda oldular. Eski öğrencim, acar meslektaşlarım Gökçe Maraşlı ve Yağmur Birdal’ın son anda elleri değdi ve genç feminist nefes de üflenince kitaba, ruhu tamamlandı.

Bana kararları, dava dosyalarını verenler var; onlara teşekkür etmezsem olmaz. Kadın cinayetlerinde haksız tahrik indirimini haberleştiren gazeteciler dosyaya ulaşmam için yardımlarını eksik etmediler. Türkiye'deki kadın cinayeti dava takibi yapan feminist avukatlar dava dosyalarını hiç tereddütsüz benimle paylaştılar. Onları tanımak umudumu diri tuttu. Gönüllü avukatlık değil onların yaptığı, başka bir şey. Feminist hak savunucuları öldürülen kız kardeşleri için adalet arıyorlar, hesap soruyorlar ülkenin her mahkemesinde. Bu kitabı ataerkiyle mücadele eden hak savunucularına ithaf ediyorum.

Girne, Mart 2024